

HaKtav V'HaKabbalah: The Location Of The Incense Altar

Parashat Tetzaveh 5779

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

1. Shemot 27:1

(א) וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אָרְךָ וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רָחֵב רְבִיעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשֵׁלֶשׁ אַמּוֹת קַמְתּוֹ:

2. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Shemot 27:1

(א) **מזבח**. המקום המיוחד לזריקת דם הזבחים ולהקטרת חלבי הזבחים נקרא מזבח (אפער שטאטטע), ולשון זבח הונח על הקרבנות הנזבחים לשם השם ב"ה כמ"ש ס"פ כי תשא. והמתרגמו (אלטאר) שהוא לשון מקום גבוה אינו לפי כוונת המלה:

3. Shemot 30:1

(א) וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

4. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Shemot 30:1

(א) **ועשית מזבח**. צריך טעם על שלא נכתבה פ' זו למעלה תוך שאר הכלים ומקומה ראוי בפ' מזבח העולה או בשולחן ומנורה שהם סמוכים במקום אחד...

5. R' Moshe ben Nachman - Ramban [1194 - 1270, Spain, Israel], Shemot 30:1

(א) **ועשית מזבח מקטר קטורת** - הנה מזבח הקטרת מן הכלים הפנימיים היה, ראוי שיזכירונו עם השולחן והמנורה שהוא מונח עמהם, וכן הזכירם במעשה בפרשת ויקהל (להלן לו כה), אבל הטעם להזכירו כאן אחר המשכן וכל כליו והקרבנות, בעבור שאמר בתשלום הכל ונקדש בכבודי (לעיל כט מג), ושכנתי בתוך בני ישראל (שם מה), אמר כי עוד יתחייב להם שיעשו מזבח מקטר קטרת להקטיר לכבוד השם. וזהו רז שנמסר למשה רבינו שהקטרת עוצרת המגפה (שבת פט א), כי הקטרת במדת הדין, שנאמר ישימו קטורה באפך (דברים לג י), מן וחרה אפי (שם לא יז), והוא מה שאמר בקטרת זרה ועל פני כל העם אכבד (ויקרא י ג), שידעו כבודי כי לא ישא לפשעכם ויזוהרו בכבודי. ולכך אמר כאן (בפסוק ו) ונתת אותו לפני הפרכת אשר על ארון העדות לפני הכפורת אשר על העדות אשר אועד לך שמה, כי מה צורך להאריך בכל אלה ולא אמר ונתת אותו לפני ארון העדות באהל מועד, כאשר אמר בפרשת ויקהל (להלן מ ה), אבל הוא להורות על ענינו:

6. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Shemot 29:43

(מג) **ונקדש בכבודי**. הטעם יתקדש באור הנראה אשר בו יתגלה כבוד ד', כענין כבוד ד' נראה בענין, ונקרא בדרז"ל שריית או גלוי שכינה, א"נ טעם בכבודי במה שאראה סימני כבוד לאנשים מכובדים לגלות יתרונם ערכם וחשיבותם, (ע"ד ואתה ד' כבודי, תהלים ג', דתרגומו תרים עלי יקירא), והוא היה הכבוד הגדול הנעשה לקרובי ד' נדב ואביהוא לקבל נשמתם בדרך פלא וחשיבות, ככתוב ותצא אש מלפני ד' ותאכל אותם (עמש"ש בזה), וזהו כוונת האגדה אל תקרא בכבודי אלא במכובדי רצה לומר אל תפרש מלת בכבודי כדרך הראשון על גלוי שכינתו ית', זזה לא אצטרך כי כבר נאמר וקדשתי את אה"מ ושכנתי בתוך וגו', אלא פ' לכבד את מכבדי, כדרך השני, ויבע"ת ונקדש בכבודי ואקדיש ברבניהון בגין יקרי, לדבריו יו"ד הכנוי של בכבודי על הפעול, כיו"ד של ושמתים בבית תפלתי, ולפ' הראשון יו"ד הכנוי אל הפעול כיו"ד של ואני תפלתי.

7. Vayikra 10:1-3

(א) וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קֶטֶרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ד' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם:

(ב) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ד' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ד':

(ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ד' לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדֹשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעַם אֶכְבֹּד וַיִּדַם אֶהֱרֹן:

8. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Vayikra 10:3

(ג) **הוא אשר דבר**. הקב"ה אמר לי ונקדש בכבודי, המשכן יתקדש בפלא שיעשה בו, ולא הבנתי הדבר, עתה נודע לי דעתו, והוא שבקרביו יתקדש המשכן שהם בניך שנעשה בהם הפלא, ועי"כ נקדש הקב"ה וגם המשכן נקדש ומתיירא, ועל פני כל העם שיראו המשפט נכבד המקום ע"י פלאיו (ר"ל ש):

9. R' Chezekiah ben Manoach [13th Century, France], Chizkuni, ibid.

(א) **ועשית מזבח מקטר קטרת** לא הזכירו עד לאחר מזבח העולה לפי שרוצה לומר לא תעלו עליו עולה ומנחה ונסך ומשה הזכירו לישראל אחר המנורה, וכן במעשה לפי שרוצה לומר בהטיבו את הנרות יקטירנה, ואומר ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה.

10. R' Ovadiah Seforno [c.1475 - 1550, Italy], ibid.

(א) **מזבח מקטר קטרת**... ולא הוזכר זה המזבח עם שאר הכלים בפרשת תרומה, כי לא היתה הכונה בו להשכיח הקל יתברך בתוכו, כמו שהיה הענין בשאר הכלים, כאמרו ושכנתי בתוכם, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו (לעיל כה, ח - ט), גם לא היה ענינו להוריד מראה כבודו בבית, כענין מעשה הקרבנות, כאמרו ונועדתי שמה לבני ישראל (שם כט, מג) וכן העיד משה רבינו באמרו זה הדבר אשר צוה ד' תעשו, וירא אליכם כבוד ד' (ויקרא ט, ו). אבל היה ענין זה המזבח לכבד את הקל יתברך אחרי בואו לקבל ברצון עבודת עמו בקרבנות הבקר והעזב, ולשחר פניו במנחת קטרת, על דרך הבו לד' כבוד שמו, שאו מנחה ובאו לפניו (דהי"א טז, כט):

11. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Shemot 30:1

...והגה"א אמר כי לא הוזכר בעשיית כלי המשכן כי הזהיר תחלה על המשכן וכליו והבגדים וקריבת אהרן למזבח ואח"כ אמר עשיית התמיד ואמר בזה אשכון בתוכם, ואח"כ הזכיר עשיית מזבח הקטרת וכסף הכפורים יורה שזה לא היה מעבד להשראת השכינה רק אלו היו לכפרת ישראל, וכן אמר בכסף הכפורים לכפר על נפשותיכם; והר"מ חגיז אמר שירמוז לנו בזה דין שנשתנה מזבח זו ממזבח העולה, כי מזבח העולה אם אין מזבח אין מקריבין קרבן

ואפילו נפגם כדאיתא בזבחים (ד' נ"ט וס') וכן פסק הרמב"ם, אבל מזבח הקטרת שנעקר מקטירין קטרת במקומו שאין המזבח מעכב וכ"פ הרמב"ם (פ"ג מתמידין ומוספין), ולזה לא נכללה פ' זו עם האחרות:

12. **R' Meir Simcha of Dvinsk** [1843 - 1926, Lithuania], **Meshech Chochma, ibid.** See also *Meshech Chochmah to Shemot 40:5, 3rd piece*

(א) ועשית מזבח מקטר קטרת וכו'. הראב"ע נתקשה מדוע לא נכתב ציווי עשית מזבח הקטרת רק אחרי כלות פרשת המשכן ומילואים. והעיקר כי כל הצווים כמו הארון, אם אין ארון אין מניחים לוחות, וכן בלא מזבח אין מקריבין עולת תמיד, וכן בלא בגדים אין כהן רשאי לעבוד ובלא מנורה אינו רשאי להדליק נרות, ובלא שולחן אין מניחין לחם הפנים. אבל מזבח מקטר קטרת שעיקרו לכך [שהכפרות שבאין ביום הכיפורים אינו רק לכפר טומאת מקדש וקדשיו, ואין צורך לכך רק אם יהיה בית המקדש ועבודה, אבל לא באו לכפר דברים הנצרכים כפרה בלא בית המקדש. וכן קיימא לן דנתנים בפנים שנתן בחוץ כיפר אלא שהבשר אינו נאכל, ובלאו הכי חטאות הפנימיים נשרפין. ולענין אימורים פירשתי בחידושי ואין כאן מקומו] הלא קיימא לן שהקטרת נקטר אף אם אין מזבח, וכמו דאמר רב בזבחים דף נט, א דמזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו, ואינו רק למצוה, ולכך כתיב בתר דהשלים כל הדינים מן הכלים והבנינים המוכרחים להשראת הכבוד במשכן הקדוש, ולהורות דאין זה רק מצוה בפני עצמה, ודו"ק. ובה מכוון הפסוק מלכים - א, ט, כה: "והקטיר אותו אשר לפני ד'" - דאין טעון מזבח, רק מקומו כשר להקטיר.

13. **R' Yaakov Tzvi Mecklenburg** [1785 - 1865, Germany, Russia], **HaKtav VHaKabbalah, Shemot 30:1**

מזבח. שם מזבח הונח ע"ש הזבחים שמקריבין עליו, אמנם בזה כתיב לא תעלו עליו עולה ומנחה ונסך דאינו מיוחד רק לקטרת, מ"מ על שהי' מכפרין עליו במתן דמים מן הפר והשעיר של יוה"כ, נקרא ג"כ מזבח, (ויש בזה דברים במכרש"י שה"ש ד' נ"ג ד').

14. **R' Yosef Chaim Al-Chakam** [c. 1835 - 1909, Iraq], **Shu"t Rav Pealim OC II 23**

+בענין ארון הקודש העשוי בבנין אבנים בכותל. +שאלה. ארון הקודש העשוי בבנין אבנים כמין ארגז בתו' כותל המערבי של ההיכל, והנה הוא עשוי לכבוד ולא לשמירה, יען כי לשמירת הספרי תורה יש חדר אחד מיוחד לזה בבית הכנסת מן הצד, ששם שומרים כל הס"ת תמיד, וסגו' במסגר ברזל אמיץ וחזק, אך זה הבנוי בתוך כותל ההיכל הוא קטן כמין ארגז עץ, ומניחין בו הס"ת ביום שקורין בו, דמוציאין אותו מחדר שמירתו קודם שיתחילו בתפל' שחרית או מנחת שבת, ומניחין אותו תוך זה המקום הבנוי בתוך כותל ההיכל, שם פורסין פרוכת לכבודו כנגדו על הדלת של הארון, ואחר העמידה מוציאין אותו משם, ויציאתו קורין אותה פתיחת ההיכל, ואח"כ מניחין אותו על התיבה וקורין בו, ונסתפקנו היכא דסתרו בהכ"נ וגם ההיכל הזה שבו ארון הקודש, ולא נשאר כי אם הקרקע של ההיכל וכותליו, אם קנה קרקע הכותל הוא קדושת ארה"ק = ארון הקודש = שהיה בנוי עליו, דאז עי"כ יהיה אסור לשנות להוריד המקום ההוא מקדושתו, ולעשותו כשאר קרקע של בהכ"נ, או ד' קדושת הארון היתה בכותל בעודו בנוי, וכיון דנסתר הכותל כולו לא קנה מקומו קדושת הארון, וקרקע שלו היא כשאר קרקע של בהכ"נ, יורינו ושכמ"ה.

תשובה. ענין זה הובא בתשובת הגאון מהר"ח צאנז ז"ל בד"ח ח"ב או"ח סי' י"ד, שנשאל בארון הקדש שהיה בנוי בכותל, וסתרו את הכותל, שכתב ז"ל, ולענין ארה"ק נהי דקנה הקרקע לקדושת ארון, אולם באמת אם היה רק הארון עומד אצל הכותל, לא שייך בזה אין מורידין, דכבר כתב מהר"ם מפאדווה, די"ל דאסור לנתוץ דוקא דבר מחובר כמו לנתוץ אבן מן המזבח שהוא מחובר ולא תלוש וכו', דבדבר תלוש לא שייך איסור לא תעשו כן, אם נשאר בקדושה, ולכן מותר ליקח מבהכ"נ זה לזה, וכיון דלא שייך לא תעשו כן, ומותר ליקח מבהכ"נ זה למקום בהכ"נ אחר, ככה נמי לא שייך אין מורידין, כיון דמותר ליקח ארון הקודש משם ולתתו למקום אחר דהוי תלוש, והקרקע לא זכה בזה הקדושה וכו', ואפילו היה ארון הקודש בתוך הכותל, וי"ל דאותו אור הארון זכה שיהיה שם ארון הקודש וספרים, זה אינו כלל, כיון דהכותל אינו בעולם, ובאור לא שייך קדושה כלל, דאיתא בזה מחלוקת בש"ע, ומ"מ בכה"ג כ"ע מודים דלא שייך קדושה, ומותר לשנות מקום הארון וכו' עכ"ל, הרי שהרב ז"ל פשיטה ליה בהיכא שהוא בנוי בכותל, ונסתר הכותל ונשאר רק הקרקע, שלא קנה הקרקע קדושת הארון, כי רק הכותל הוא דקנה הקדושה, והוא כבר הוסר ואיננו.

ודע, דאע"ג דאיתא בגמ' דזבחים דף נ"ט ע"א, אר"ג א"ר מזבח שנעקר מקטירין הקטורת במקומו, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' תמידין ומוספין, והך במזבח הפנימי איירי שהוא תלוש ומונח על קרקע ההיכל, ואפ"ה אמרינן המקום שלו קנה קדושה של המזבח, הנה י"ל התם שאני, דמעיקרא קדשו גם הקרקע שלו לענין זה בכונה ובפירוש, ואין למידין מזה לשאר מקומות.

ונראה להביא ראיה בס"ד לסברה זו, דהמקום שתחת הכותל לא קנה קדושת הארון הבנוי בכותל אשר עליו...

15. **R' Moshe Sofer** [1762-1839, Germany, Slovakia], **Shu"t Chatam Sofer OC 28**

ומסברא אומר כיון שאנו מחזיקים הבימה שבה קורין פ' הקרבנות כמו מזבח שמפני כן מסבבים הבימה בחג הסוכות כמו שסבבו המזבח, ואותו המזבח שעמד בהיכל לפני ארון הקודש שהוא מזבח מקטר קטרת היה עומד באמצע הבית מכוון בין מנורה לשולחן... ויען הבימה שלנו עומדת בפנים כמזבח הפנימי ע"כ ראוי להעמידו באמצע בהכ"נ לדמותו לבהמ"ק בכל האפשרי ואין לשנות במקדש מעט שלנו:

Logically it can be said that since we view the bima, upon which we read korbanot, as the mizbe'ach. For this reason we encircle the bima on Sukkot just as was done around the mizbe'ach. The mizbe'ach that was placed inside the Heichal, the mizbe'ach for incense, was placed in the middle, between the menorah and shulchan... Since our bima stands inside [the synagogue] like the mizbe'ach hapenimi, it is therefore fitting to place it in the middle of the synagogue to emulate the Temple in so much as possible. One shouldn't change our Mikdash Mi'at.